

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2025-34-15>

УДК 811.162.1'373.7

МОРОЗ Тетяна

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0001-6891-8326>

e-mail: tetianamoroz94@gmail.com

ПОЛЬСЬКА МОВА ДЛЯ ВСІХ: МІЖКУЛЬТУРНИЙ МІСТ У ЄВРОПІ

У статті аналізується роль польської мови як ключового інструменту для особистісного та професійного розвитку студентів нефілологічних спеціальностей. Досліджується її значення як «міжмовного мосту», що дозволяє не лише отримати конкурентні переваги на ринку праці та доступ до європейської освіти, а й поглибити розуміння власної мови та культури. Розглядається вплив польської мови на когнітивні здібності та її роль у налагодженні міжкультурної комунікації та соціальній адаптації в сучасному глобалізованому світі.

Ключові слова: польська мова, міжкультурна комунікація, освіта, професійний розвиток, студент-нефілолог, кар'єра, українсько-польські відносини.

MOROZ Tetiana

Khmelnytskyi National University

POLISH FOR ALL: AN INTERCULTURAL BRIDGE TO EUROPE

The article, «Polish for All: An Intercultural Bridge to Europe» examines the multifaceted role of the Polish language beyond its traditional philological scope, positioning it as a pivotal tool for the personal and professional development of students in non-philological specializations. It delves into the significance of Polish as a unique «inter-linguistic bridge» that not only grants a competitive edge in a globalized job market and provides access to European education but also fosters a deeper understanding of one's own language and cultural identity. The text argues that for students of economics, IT, law, and other fields, basic proficiency in Polish is an invaluable asset. For example, it enables direct communication with Polish partners in the IT sector and provides access to original legal documents like the Kodeks spółek handlowych, which is crucial for international business.

Furthermore, the article explores the academic opportunities unlocked by Polish language skills, such as participation in prestigious exchange programs like Erasmus+ at institutions like the Jagiellonian University and Warsaw University of Technology. It highlights the ability to read specialized academic literature and research papers in their original form, ensuring access to unique information not yet translated. The article also touches upon the cognitive advantages of learning a language closely related to one's native tongue, which enhances analytical thinking, memory, and cognitive flexibility. This process also builds a foundation for successful intercultural communication and social integration. Ultimately, the article concludes that studying Polish is more than an academic pursuit; it is a strategic investment in a future defined by cross-cultural collaboration and global mobility. The language acts as a conduit for empathy, helping students to navigate and thrive in a multicultural environment by bridging historical and cultural divides.

Keywords: Polish language, intercultural communication, education, professional development, non-philology student, career, Ukrainian-Polish relations.

Стаття надійшла до редакції / Received 17.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 26.05.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному світі, який досить швидко глобалізується, володіння іноземними мовами перестало бути виключною прерогативою філологів. Для студентів негуманітарних спеціальностей (логістів, інженерів, айтивців, економістів, менеджерів, юристів та багатьох інших) – вивчення додаткової мови, як-от польської, стає не просто бажаним, а й необхідним компонентом їхньої освіти. Дисципліна «**Польська мова (початковий рівень)**» відкриває двері до нових можливостей, що виходять далеко за межі простих комунікативних навичок. Вона є ключем до розширення професійних горизонтів, доступу до міжнародних освітніх ресурсів, а також глибокого культурного та особистісного розвитку. Ця стаття має на меті всебічно розкрити значення цього курсу для студентів, які не спеціалізуються на філології, і показати, чому ця інвестиція в мову є інвестицією у їхнє майбутнє.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Україна і Польща з початку 1990-их років активно розвивають партнерські відносини, усвідомлюючи їхню важливість для обох країн. За цей час співпраця вийшла на новий рівень, охоплюючи політичну, економічну та культурну сфери. Регулярні зустрічі, конференції та спільні проєкти сприяють налагодженню тісних зв'язків.

Як зауважує Ю. Васейко, такі інтенсивні контакти вимагають фахівців, здатних ефективно долати мовні бар'єри, які можуть виникати навіть між спорідненими мовами. З огляду на це, в останні роки в українських закладах вищої освіти значно зріс інтерес до вивчення польської мови. Ця тенденція зі свого боку

стимулювала активний пошук та вдосконалення методів і підходів до викладання, аби забезпечити якісну підготовку майбутніх спеціалістів [1, 2].

У науково-методичному просторі, присвяченому вивченню польської мови, особливе місце посідають публікації як польських (зокрема М. Малолепшої [5], С. Мьодунки [6], Е. Ліпінської [7], А. Пенчинської [8], А. Серетни [9], І. Стемпек [10]), так і українських (Ю. Пучковського [3], Л. Біленької-Свистович [4]) лінгвістів та методистів. Їхні роботи є важливим джерелом знань для вдосконалення навчального процесу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження – розкрити значення курсу «Польська мова (початковий рівень)»; для студентів, які не спеціалізуються на філології, а також показати важливість вивчення дисципліни для їхнього майбутнього.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Володіння польською мовою на початковому рівні значно підвищує конкурентоспроможність випускників. Польща є одним із найважливіших торговельних партнерів України, а також активним членом Європейського Союзу, що сприяє інтенсивним бізнес-зв'язкам. Значна кількість міжнародних компаній мають свої представництва в Україні та Польщі, а багато українських фірм активно співпрацюють із польськими партнерами.

Вивчення іноземної мови часто сприймається як суто прагматичний крок – для кар'єри, навчання чи подорожей. Однак у випадку з польською мовою цей процес перетворюється на щось значно глибше. Для українців вона стає унікальним інструментом для розуміння не лише сусідньої культури, а й власної. Польська мова функціонує як міжмовний міст, що дозволяє відкрити нові горизонти мислення та сприйняття [2].

Наведемо декілька аргументів щодо важливості вивчення польської мови для студентів негуманітарних спеціальностей.

1. Мова як дзеркало: заглиблення у власну ідентичність

Вивчення польської мови дає унікальну можливість поглянути на українську мову з нового ракурсу. Схожість граматичних структур, лексики та фонетики дозволяє помітити тонкі, але важливі відмінності. Це схоже на вивчення дзеркального відображення: чим більше ви пізнаєте «іншу» мову, тим краще розумієте логіку, красу та унікальність своєї рідної. Наприклад, вивчення польських часів чи відмінків допомагає краще усвідомити граматичні особливості української мови. Цей процес покращує металінгвістичні навички та розвиває мовне чуття [1, 2].

2. Спільна культурна ДНК: від історії до сьогодення

Польська мова – це ключ до розуміння спільного історичного та культурного спадку. Вивчаючи мову, студенти не лише занурюються у світ літератури (наприклад, твори Чеслава Мілоша або Ольги Токарчук в оригіналі), а й у фольклор (народні пісні, прислів'я та звичаї), що мають спільні корені з українськими. Це дозволяє краще зрозуміти менталітет і цінності поляків, а також знайти спільні точки дотику в сучасному діалозі. Знання польської мови усуває культурні бар'єри на особистісному рівні, допомагає будувати справжні, емпатичні відносини.

3. Розвиток когнітивної гнучкості

Вивчення мови, що має таку високу ступінь подібності до рідної, є чудовим тренуванням для мозку. Це вчить відрізняти схоже від ідентичного, звертати увагу на дрібні нюанси у вимові та значенні слів. Це розвиває когнітивну гнучкість, покращує пам'ять та здатність до аналізу. Ця навичка є надзвичайно корисною для будь-якого фахівця, оскільки вона тренує мозок адаптуватися до нових, нетипових ситуацій, що є ключовою компетенцією у світі, що швидко змінюється [6].

4. Соціальна інтеграція та емпатія

Вивчення польської мови – це не лише про правила та слова, а й про здатність взаємодіяти з людьми на їхній мові. Це демонструє повагу та відкритість, що є основою для успішної соціальної інтеграції. Для тих, хто планує жити, навчатися чи працювати в Польщі, навіть базові знання допомагають уникнути відчуження, знайти друзів та відчувати себе частиною суспільства. Це прояв емпатії – здатності поставити себе на місце іншої людини, зрозуміти її світ [8].

5. Доступ до академічних ресурсів та освітніх програм

Вивчення польської мови на початковому рівні стає перепусткою до багатого академічного світу Польщі. Це дозволяє студентам:

- **Брати участь у програмах обміну:** наприклад, за програмою Erasmus+ або за двосторонніми угодами між університетами. Студент-медик з України, який знає польську, може провести семестр у Ягеллонському університеті в Кракові, де буде можливість не лише відвідувати лекції, але й брати участь у практичних заняттях та спілкуватися з викладачами.
- **Вступати до польських вишів:** для багатьох польських університетів, що пропонують навчання для іноземців, базовий рівень володіння мовою є обов'язковою вимогою. Наприклад, для вступу до Варшавського політехнічного університету або Університету Адама Міцкевича в Познані на нефілологічні

спеціальності, як-от архітектура або інженерія, потрібно мати сертифікат, що підтверджує знання мови на рівні B1-B2.

- **Доступ до наукових публікацій:** інженер-механік може читати статті в провідних польських наукових журналах, як-от «Przegląd Mechaniczny», або юрист може вивчати польські нормативні акти та коментарі до них в оригіналі, наприклад, Kodeks Cywilny (Цивільний кодекс).

- **Участь у конференціях та семінарах:** можливість вільно спілкуватися з польськими колегами на наукових заходах сприяє налагодженню наукових контактів та розширенню професійної мережі. Наприклад, студент-еколог може відвідати конференцію у Вроцлаві, де обговорюватиметься питання забруднення річок у прикордонних районах.

6. Культурний та особистісний розвиток – глибше розуміння культури та історії (мова є невід'ємною частиною культури. Вивчаючи польську, студенти занурюються в багатогранну історію, літературу, мистецтво та кінематограф Польщі. Це дозволяє їм:

- **Читати в оригіналі:** навіть на початковому рівні можна читати адаптовані тексти або дитячі книги, як-от «Reksio» (Рекс), що сприяє кращому розумінню культури та менталітету. Також це дозволить насолодитися творчістю таких відомих авторів, як Ян Твардовський або Станіслав Лем, без втрати сенсу при перекладі.

- **Перегляд фільмів та прослуховування музики:** дивитися польське кіно та слухати музику без перекладу дає змогу відчувати тонкощі мовлення та гумору. Наприклад, перегляд фільмів Анджея Вайди або Кшиштофа Кесльовського в оригіналі.

- **Розуміння традицій:** вивчення мови часто супроводжується знайомством із національними святами, традиціями та особливостями поведінки, що є критично важливим для міжкультурної комунікації. Наприклад, знання, що на Wigilię (Святвечір) подають 12 страв, допомагає зрозуміти особливості культури.

7. Розвиток когнітивних навичок

Дослідження показують, що вивчення іноземних мов позитивно впливає на когнітивні здібності. Воно покращує пам'ять, концентрацію, креативність та аналітичне мислення. Для студентів, що вивчають технічні спеціальності, це може бути особливо корисним. Наприклад, інженер, який вивчає мову, розвиває гнучкість мислення, що дозволяє йому знаходити нестандартні рішення технічних проблем, а юрист – краще аналізувати складні юридичні тексти, оскільки його мозок звикає до опрацювання різних синтаксичних структур [10].

Розглянемо також переваги вивчення польської мови для здобувачів вищої освіти конкретних спеціальностей.

Сфера IT. IT-сектор є одним із найдинамічніших у світі, і Польща є важливим хабом для багатьох технологічних компаній. Багато українських IT-фахівців знаходять роботу в польських філіях міжнародних корпорацій [9].

Приклад для розробників: Розробник програмного забезпечення, що володіє польською, може отримати позицію в компанії, як-от Intel або Google, що мають R&D центри у Варшаві чи Гданську. Навіть базовий рівень мови допоможе йому спілкуватися з колегами, брати участь у daily stand-ups, та розуміти технічну документацію. Це дозволить швидше інтегруватися в команду та отримувати доступ до нових проєктів.

Приклад для тестувальників: Тестувальник програмного забезпечення може працювати в польських геймдев-студіях, як-от CD Projekt RED або Techland. Знання польської мови допоможе йому не тільки спілкуватися з розробниками, але й тестувати локалізовані версії ігор, знаходити помилки в текстах та діалогах.

Економічна сфера. Студент економічного факультету, який знає польську, може працювати в українському офісі міжнародної компанії, як-от CDP (CD Projekt S.A.) або Frontex, де польська мова є однією з робочих мов. Це дозволить йому брати участь у спільних проєктах, обговорювати стратегії та проводити переговори без посередників. Наприклад, під час переговорів із польськими партнерами, знання мови дозволить зрозуміти нюанси комерційних пропозицій та уникнути непорозумінь.

Юридична сфера. Юрист, що володіє польською мовою, може спеціалізуватися на міжнародному праві, працюючи з угодами, що регулюються польським законодавством, або консультуючи українські компанії щодо виходу на польський ринок. Він зможе аналізувати оригінали документів, як-от *umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością* (договір товариства з обмеженою відповідальністю), що значно підвищує його цінність як фахівця.

Туризм і рекреація.

- **Пряма комунікація з туристами:** польські туристи становлять значну частку іноземних гостей в Україні. Володіння мовою дозволяє вільно спілкуватися з ними, надавати інформацію про маршрути, визначні місця та послуги. Це значно підвищує якість сервісу та сприяє позитивним враженням.

- **Співпраця з польськими туристичними агенціями:** знання мови полегшує налагодження ділових контактів з туристичними фірмами Польщі, укладання угод та організацію спільних турів. Фахівець, який може вести переговори мовою партнера, є більш цінним для компанії.

- **Створення туристичних продуктів:** знання польської культури, історії та мови дозволяє розробляти спеціалізовані туристичні продукти, орієнтовані на польський ринок. Наприклад, організовувати тури за мотивами творів польських письменників або історичних подій, пов'язаних з Україною.

Готельно-ресторанна справа

- **Робота в готелях та ресторанах:** у багатьох готелях, особливо в прикордонних та туристичних містах, постійно обслуговується велика кількість польських клієнтів. Володіння їхньою мовою допомагає ефективно приймати замовлення, вирішувати можливі проблеми та надавати консультації, наприклад, щодо вибору страв у меню.

- **Професійне зростання:** знання польської мови може стати ключовим критерієм при працевлаштуванні на високі посади, такі як адміністратор готелю, менеджер ресторану чи керівник відділу бронювання.

- **Кар'єра в Польщі:** багато українських фахівців працюють у сфері *HoReCa* в Польщі. Базові знання мови є обов'язковою умовою для отримання роботи та швидкої адаптації.

- **Навчання та стажування:** володіння мовою відкриває доступ до стажувань у престижних польських готелях, ресторанах та туристичних компаніях. Студенти можуть брати участь у програмах обміну та здобувати міжнародний досвід.

- **Міжкультурна комунікація:** вивчення польської мови допомагає краще розуміти культурні особливості та діловий етикет, що є важливим для успішної взаємодії з польськими колегами та клієнтами.

Безперечно, що зробити навчальний процес динамічнішим, цікавішим та ефективнішим допомагають інтерактивні методи викладання. Вони стимулюють студентів до активної участі, розвивають комунікативні навички та сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Під час викладання дисципліни «Польська мова (початковий рівень)» для студентів-нефілологів використовуємо такі інтерактивні методи викладання польської мови, як-от:

1. Ігрові методи. Ці методи перетворюють навчальний процес на захопливу гру, що імітує реальні ситуації.

- **«Відвідування готелю».** Це комплексне завдання, де студенти відпрацьовують усі етапи взаємодії з гостем. Один студент – адміністратор готелю, інший – турист. Діалог починається з бронювання, де “адміністратор” повинен запитати ім'я (“*jak się Pan/Pani nazywa?*”), дату прибуття (“*kiedy Pan/Pani przyjeżdża?*”) та тип номера (“*jaki pokój Pan/Pani rezerwuje?*”). Після цього “турист” заселяється, і вони обговорюють деталі: час сніданку, розташування ресторану та спа-центру. Далі, під час “проживання”, можуть виникати “проблеми”, наприклад, “турист” скаржитися на шум, і “адміністратор” має запропонувати рішення, використовуючи фрази типу “*Przepraszam za niedogodności. Chętnie zmienimy Panu/Pani pokój*”.

- **«Екскурсія містом».** Один студент виступає в ролі гіда, а інші – туристів. “Гід” описує відомі польські пам'ятки: “*To jest Rynek Główny w Krakowie – serce miasta, a tam, po lewej, znajduje się Kościół Mariacki*”. “Туристи” ставлять запитання про історію, традиції та сучасність: “*Jakie jest najlepsze miejsce na obiad?*” або “*Czy możemy zobaczyć zamek?*”.

2. Метод проєктів – проєктна діяльність дозволяє поєднати творчість з практичним застосуванням мови.

- **«Розробка туристичного продукту».** Студенти працюють у малих групах над створенням презентації про новий туристичний маршрут для польських туристів. Кожна група обирає регіон України, створює детальний опис маршруту польською мовою, включаючи перелік пам'яток, рекомендовані ресторани та розважальні заходи. У презентації вони використовують не лише текст, а й візуальні матеріали: фото, відео та мапи з підписами польською. Наприклад, проєкт може називатися “*Ukraińskie Karpaty: od Lwowa do Zakopanego*” і включати опис культурних об'єктів та гастрономічних особливостей.

- **«Створення ресторанного меню».** Завдання полягає у розробці повного меню для уявного ресторану, орієнтованого на польських гостей. Студенти мають придумати оригінальні назви страв та їх опис, використовуючи правильну термінологію: “*Barszcz ukraiński z uszkami*” або “*Kotlet po kijowsku z puree ziemniaczanym*”. Це завдання вимагає ретельного вивчення лексики та розуміння культурних нюансів.

Серед інтерактивних технологій використуємо такі:

Kahoot!. Викладач створює вікторини з питаннями на тему польської кухні (“*Jaka zupa jest tradycyjna w Polsce?*”), географії (“*Jak nazywa się stolica Polski?*”) або готельної термінології (“*Co to jest recepcja?*”). Студенти відповідають на питання в режимі реального часу, змагаючись між собою.

Quizlet Live. Ця командна гра допомагає швидко вивчити великі обсяги лексики. Викладач створює набір термінів, наприклад, *zakwaterowanie* (розміщення), *rezerwacja* (бронювання), *obsługa pokoju* (обслуговування номерів). Студенти діляться на команди, і їхнє завдання – знайти правильні відповіді швидше за суперників.

Спільні документи. Студенти використовують *Google Docs* для спільної роботи над текстами, наприклад, написання листа-відповіді на запит польської туристичної агенції. Викладач може стежити за прогресом і надавати коментарі в режимі реального часу, що забезпечує миттєвий зворотний зв'язок.

На нашу думку, такі інтерактивні методи та технології роблять вивчення польської мови захопливішим, перетворюючи пасивне слухання на активну діяльність, що сприяє глибшому та міцнішому засвоєнню матеріалу.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ НАСТУПНИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

У сучасному світі, де професійні та особистісні кордони стають все більш умовними, польська мова є не просто навчальною дисципліною, а потужним інструментом особистісного та інтелектуального зростання. Вона є містком, що веде до Європи, але при цьому допомагає краще зрозуміти себе. Вивчення польської мови – це не лише інвестиція у майбутню кар'єру, а й ціннісна подорож у світ міжкультурної комунікації. Дисципліна «Польська мова (початковий рівень)» – це більше, ніж просто іноземна мова. Це інструмент, що допомагає студентам стати універсальними та конкурентоспроможними фахівцями. Вона відкриває двері до нових ринків праці, розширює академічні горизонти та збагачує особистість, даючи змогу глибше розуміти світ. У сучасному освітньому процесі цей курс має бути розглянутий як невід'ємна частина підготовки майбутніх фахівців, здатних успішно працювати у мультикультурному та глобалізованому середовищі.

Література

1. Васейко Ю.С. Практичний курс польської мови (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів). Луцьк: Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2011. 194 с.
2. Васейко Ю. Специфіка викладання «Практичного курсу польської мови» для студентів спеціальності «Мова та література (польська)». *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи* : науковий часопис Інституту Польщі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. URL : <https://ukrpolnauka.wordpress.com/author/ukrpolnauka>.
3. Пучковський Ю. Польська мова. Київ : Чумацький шлях, 2007. 265 с.
4. Biłęcka-Swystowicz L., Kowalewski J., Jarmoluk M. Język polski dla 6 klasy. Czerniowcy: Bukrek, 2014. 248 s.
5. Małolepsza M., Szymkiewicz A. Hurra!!! Po polsku 1. Kraków: Prolog, 2010. 165 s. Miodunka W. Cześć, jak się masz? II. Spotkajmy się w Europie. Kraków: Universitas, 2014. 302 s.
6. Miodunka W. Cześć, jak się masz? II. Spotkajmy się w Europie. Kraków: Universitas, 2014. 302 s.
7. Lipińska E. Z polskim na ty. Kraków: Universitas, 2014. 291 s.
8. Pięcińska A. Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci. Czyli frazeologia prosta i przyjemna / Pięcińska. Kraków: Universitas, 2005. 772 s.
9. Seretny A. Kto czyta, nie błądzi. Ćwiczenia rozwijające sprawność czytania. Kraków: Universitas, 2007. 210 s.
10. Stempek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. Polski. Krok po kroku. Kraków: Glossa, 2014. 82 s.

References

1. Vasejko Ju.S. Praktychnyj kurs poljskoho movy (Navchalnyj posibnyk dlja studentiv vyshhykh navchalnykh zakladiv). Lucyk: Redakcijnno-vydavnychyj viddil «Vezha» Volynskohoho nacionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky, 2011. 194 s.
2. Vasejko Ju. Specyfika vykladannja «Praktychnogo kursu poljskoho movy» dlja studentiv specialnosti «Mova ta literatura (poljska)». *Ukraina ta Poljska: mynule, sjoghodennja, perspektyvy* : naukovyj chasopys Instytutu Poljskoho Skhidnojevropejskoho nacionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. 2016. URL : <https://ukrpolnauka.wordpress.com/author/ukrpolnauka>.
3. Puchkovskij Ju. Poljska mova. Kyjiv : Chumackyj shljach, 2007. 265 s.
4. Biłęcka-Swystowicz L., Kowalewski J., Jarmoluk M. Język polski dla 6 klasy. Czerniowcy: Bukrek, 2014. 248 s.
5. Małolepsza M., Szymkiewicz A. Hurra!!! Po polsku 1. Kraków: Prolog, 2010. 165 s. Miodunka W. Cześć, jak się masz? II. Spotkajmy się w Europie. Kraków: Universitas, 2014. 302 s.
6. Miodunka W. Cześć, jak się masz? II. Spotkajmy się w Europie. Kraków: Universitas, 2014. 302 s.
7. Lipińska E. Z polskim na ty. Kraków: Universitas, 2014. 291 s.
8. Pięcińska A. Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci. Czyli frazeologia prosta i przyjemna / Pięcińska. Kraków: Universitas, 2005. 772 s.
9. Seretny A. Kto czyta, nie błądzi. Ćwiczenia rozwijające sprawność czytania. Kraków: Universitas, 2007. 210 s.
10. Stempek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. Polski. Krok po kroku. Kraków: Glossa, 2014. 82 s.